

COMMENTAAR

Het zit serieuws cheef

Nog nooit zo slecht was het gesteld met de kennis van 15-jarigen wat wiskunde, lezen en wetenschap betreft. De PISA-cijfers zijn een harde confrontatie met de realiteit. De academische oplossingen die werden aangedragen, zullen niet helpen.

Na de publicatie van de ontvullende cijfers rege het reacties op sociale media. N-VA-minister Ben Weyts werd aan de schandpaal genageld als de slechtste onderwijsminister ooit. Dat is niet eerlijk. De neergang van de kennis van de Vlaamse scholieren is al twee decennia aan de gang. Dat los je niet in enkele jaren op. Maatregelen die nu worden genomen, zullen pas binnen jaren een mogelijk resultaat opleveren. Zeker met die logge tanker die het onderwijs is. Er zijn ook verzachtende factoren. De lockdowns zullen ongetwijfeld sporen hebben nagelaten. De maatschappij verandert ook sneller dan het onderwijs. De opmars van sociale media heeft ervoor gezorgd dat tiens communiceren in on-Nederlandse zinnen, denken in het maximum aan toegelaten lijnen. Het speelt allemaal zijn rol.

“In de academische discussie over de dramatische onderwijscijfers werd het belangrijkste probleem vergeten”

De toestand is ernstig, maar niet hopeloos, zo denken experts. Ze zien lichtpunten. Cruciaal daarin zijn de maatregelen die door de onderwijsminister zijn genomen om het Nederlands te versterken. Geen redelijk mens zal bestrijden dat de kennis van het Nederlands, het spreken ervan thuis, onder vrienden en op school tot in de toiletten toe, een gamechanger kan zijn. Het is ook een academische theorie die ver van de realiteit staat.

Stel dat in de ideale wereld alle leerlingen niet anders dan Nederlands zouden spreken van thuis tot in de schooltoiletten. Het zou zeker veel helpen. Maar wie gaat hen meeslepen in wiskunde, literatuur of wetenschappen als het lerarentekort alleen groter wordt? In de discussie over de PISA-cijfers verweeten het grootste pijnpunt onder de mat. Het gebrek aan goed opgeleide en gemotiveerde leerkrachten. Afgestudeerden die niet snel worden ontgoeheld in wat ze dachten dat hun levensmissie was. En dan afhaken.

Wie een revolutie wil in de onderwijswereld, moet ervoor zorgen dat leerkrachten worden betaald zoals in de privé, met extralegale voordelen. Dat ze echt voldoende ondersteund worden als ze in de frontlinie staan van een moeilijke wereld met veel culturen. Dat ze opnieuw het respect krijgen dat hen toekomt van leerlingen, ouders, politici. De maatschappij, kortom. Het boerenverstand waar politici zo graag naar verwijzen, zegt dat het de absolute prioriteit is. Ervoor zorgen dat er elk lesuur een gemotiveerde leerkracht voor de klas staat. Wat dat betreft, is er helaas geen lichtpunt te bekennen.

Reageer op commentaar@nieuwsblad.be

ALWEER EEN

Onze koppositie voor wiskunde kwijt, minder uitblinkers en een grote kloof tussen kansarme en bevoorrechte kinderen. De nieuwste PISA-studie is zoals verwacht dramatisch en noopt tot vier conclusies.

JENS VANCAENEGHEM

1 We dalen op alle vlakken sterker dan gemiddeld

Niemand had verwacht dat deze PISA-studie goed zou uitpakken voor Vlaanderen. Maar het valt op dat we voor wiskunde, lezen en wetenschappen sterker achteruitgaan dan het gemiddelde van de deelnemende OESO-landen.

Pro memorie: 15-jarigen uit 81 landen en regio's legden de PISA-toetsen in 2022 af. Het verschil is het meest uitgesproken voor lezen. Onze 15-jarigen haalden 19 punten minder in vergelijking met 2018, terwijl de gemiddelde daling 11 punten bedraagt. De sterke daling bij ons kan dus niet enkel te wijten zijn

aan de wereldwijde coronapandemie. Te meer omdat het in Vlaanderen nog meeviel met de schoolsluitingen, wat in principe betere PISA-scores zou moeten opleveren dan elders.

Op de langere termijn is de daling het meest frappant voor wiskunde. Op dat domein haalden onze 15-jarigen 52 punten minder in vergelijking met 2003, wat volgens de definitie van de OESO neerkomt op een leerverlies van 2,5 schooljaren. Al moeten we die conclusie volgens de Vlaamse onderzoekers met een korreltje zout nemen. “Voor Vlaanderen is die vergelijking moeilijk hard te maken”, zegt UGent-onderzoekerster Nele Warlop. “Wel is duidel-

$$\sin^2 y + \cos^2 y = 1$$

Het PISA-onderzoek is het belangrijkste vergelijkende onderzoek tussen landen wat betreft onderwijs. De OESO geeft een gemiddelde score die steeds rond de 500 schommelt. Hoe hoger de score, hoe hoger het gemiddelde niveau van de leerlingen. Vooral de stijging en daling van het aantal punten is een belangrijke indicator.

EN WAT NU?

“Het lerarentekort wordt dé bepalende factor”

Met deze PISA-resultaten kreeg Vlaanderen zijn slechtste rapport in 20 jaar. De vraag die op ieders lippen brandt: hebben we nu de absolute bodem bereikt, of zal het van hier af aan alleen maar beter gaan?

“Op lezen wordt al vijf jaar stevig ingezet. In Nederland reageren ze veel makker op de resultaten van PISA”

PEDRO DE BRUYCKERE

PEDAGOG

Hoe somber de resultaten ook mogen stemmen, voor het eerst lijkt er enig optimisme te leven onder experts dat de tanker aan het keren is. Ook bij cognitief psycholoog Wouter Duyck (UGent). “In de vorige cycli van PISA zijn we ook telkens gedaald, maar veel minder scherp dan nu”, zegt hij. “Wellicht zijn we nu 10 punten door corona kwijt. Als we dat de komende jaren niet meer hebben, hoop ik dat we niet dieper kunnen zakken.”

Meer nog dan de afwezigheid van corona is er volgens experts een *sense of urgency* ontstaan in alle geledingen van het onderwijs. “Er is een algemeen besef dat het niet goed

gaat en dat het beter moet”, zegt pedagoog Pedro De Bruyckere (Universiteit Utrecht). “Zeker wat lezen betreft. Daar wordt al vijf jaar stevig op ingezet. In Nederland wordt veel makker gereageerd op PISA.” Onderwijsminister Ben Weyts (N-VA) gelooft graag dat zijn hervormingen ook een

groot verschil zullen maken. Hij verwijst onder meer naar de hernieuwde focus op Nederlands en wiskunde in de nieuwe minimumdoelen, die vastleggen wat leerlingen moeten kennen, voor het middelbaar en het basisonderwijs. Op dat punt krijgt hij ook krediet van experts, net als voor de uitrol van het ‘leesoffensief’, een breed actieplan van de Vlaamse regering om kinderen in het onderwijs en daarbuiten meer aan het lezen te krijgen. Geen wonder dat Weyts Ierland als gidsland neemt, dat tien jaar geleden zelf zo’n leesplan uitrolde. Ierland is één van de weinige landen die er voor lezen is op vooruitgegaan in de PISA-test. “We hebben de recepten van Ierland gecopy-pastet en uitgerold in Vlaanderen, met hopelijk dezelfde resultaten”, zegt Weyts.

Tien jaar

Vraag is of we daar in de volgende PISA-ronde, waarvan we de resultaten in 2026 krijgen, al de resultaten van zullen zien. Het duurt doorgaans tien jaar alvorens dergelijke maatregelen zichtbaar worden in PISA.

SLECHT RAPPORT

lijk dat Vlaamse leerlingen door die daling bijna één vaardigheidsniveau (van de acht die PISA onderscheidt, red.) zijn gezakt." Slechts twee landen deden slechter: Finland en IJsland.

2 We verliezen onze toppers

Pijnlijke vaststelling: de groep toprestudeerders op de PISA-toets wordt almaar kleiner. Opnieuw voor wiskunde is die trend het duidelijkst. In 2003 haalde nog 34,4 procent van de 15-jarigen het hoogste niveau. In 2022 is dat met 15 procent minder dan de helft. Onderwijsexperts als Wouter Duyck (UGent) hameren er al jaren op dat we die toppers nodig

hebben om onze kenniseconomie te stutten, met mensen die doctoreren, patenten aanvragen, enzovoort.

Tegelijkertijd wordt ook de groep aan de bodem groter. Zo beheerst 23,9 procent van de Vlaamse jongeren het absolute basisniveau voor lezen niet. Voor wiskunde is dat 22,4 procent en voor wetenschappen 20,9 procent. "Voor lezen betekent dat bijvoorbeeld dat leerlingen geen onderscheid kunnen maken tussen spam en een echt bericht", zegt PISA-onderzoekster Inge De Meyer (UGent). "In een regio als Vlaanderen kunnen we ons echt niet permitteren dat een kwart de basis niet beheerst."

3 Afkomst heel bepalend in Vlaanderen

In theorie zou je afkomst niet mogen bepalen hoe je het doet op school. In werkelijkheid doet Vlaanderen het op dat vlak slechter dan het OESO-gemiddelde. PISA spreekt in die context over 'socio-economische eerlijkheid', uitgedrukt in een percentage. Dat geeft weer in welke mate de verschillen in wiskundescores verklaard kunnen worden door afkomst. Voor Vlaanderen bedraagt dat 18,8 procent, terwijl dat gemiddeld 15,5 procent is. Die kloof tussen bevoorrechte en kansarme kinderen vergrootte niet sinds 2012, maar alleen omdat de scores van alle groepen

achteruitgingen.

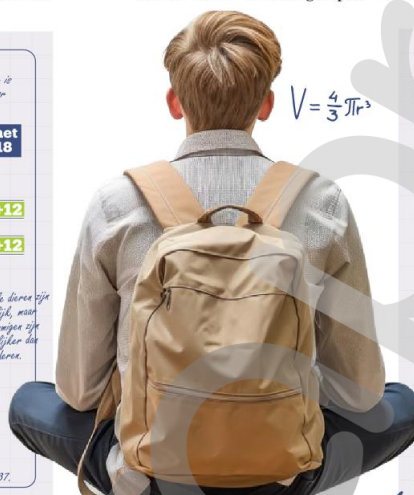
Ook opvallend is de kloof tussen autochtone leerlingen en kinderen van de tweede generatie. Ook hier behoort Vlaanderen met 50 punten tot de groep landen met het grootste verschil tussen die twee groepen. Ook de thuistaal speelt een cruciale rol. Zodra kinderen thuis een andere taal spreken, heeft dat een duidelijke invloed op de PISA-scores.

4 Niet slechtste in vergelijking met EU-landen

Toch een lichtpuntje: in vergelijking met de deelnemende EU-landen valt het nog mee. Dat lijkt in tegenspraak met het voor-

gaande, maar we komen gewoon van een sterkere positie dan veel buurlanden. Voor wiskunde bijvoorbeeld moeten we enkel Estland laten voorgaan. Voor lezen staan we op de 8ste plek en voor wetenschap op de 6de. "Anderzijds hebben we wel onze topositie voor lezen en wetenschap moeten lossen en zitten we nu bij de middenmoot", zegt PISA-onderzoekster Inge De Meyer (UGent).

Opvallend is dat enkel Estland en Ierland erop vooruitgaan. Geen wonder dat onderwijsminister Ben Weyts (N-VA) naar Ierland verwijst als gidsland om kinderen weer aan het lezen te krijgen.

ZIJ ZIEN HOE HET MOET

Bovendien blijft één probleem als een zwaard aan Damocles boven ons onderwijs hangen: het lerarentekort. Onderzoek van onderwijs-econoom Kristof De Witte (KU Leuven) toonde zwart op wit dat het lerarentekort zwaar weegt op de resultaten van leerlingen. Als een gemiddelde basisschool van dertien leerkrachten een vacature een heel schooljaar niet kan invullen, leidt dat tot een leervertraging van 2,1 lesweken voor Nederlanders en 2,6 weken voor wiskunde.

Weyts installeerde een commissie van wijzen die binnenkort haar adviezen voor een hervorming van het lerarenberoep zal voorstellen, maar ingrijpende maatregelen zullen niet meer voor deze legislatuur zijn. De conclusie is dus duidelijk: "Of we het in de volgende PISA-onderzoeken beter zullen doen, zal grotendeels afhangen van hoe we erin geslaagd zijn om het lerarentekort aan te pakken", zegt De Bruyckere. En dat zal op zijn beurt voor een groot stuk de nalatenschap van Weyts bepalen. (JVD)

Thibault doceert wiskunde in Singapore

"Leraar worden is hier voor niemand een tweede keuze"

Thibault Manhaeghe (foto) werkte eerst vier jaar lang als wiskundeleerkracht in een school in de Brusselse Marollen, en geeft nu les in een internationale school in Singapore. Hij merkt grote verschillen met het onderwijs hier. Te beginnen bij de leerkracht. "Dat zijn hier stuk voor stuk exper-

ten. Ze genieten een zware opleiding en worden tijdens hun carrière constant bijgeschoold." Dat doen ze volgens hem om bij te blijven met de methodes om de leerstof het best over te brengen. "Onderwijsexperten voeren hier heel veel onderzoek om te zien hoe het onderwijs nog beter kan,

Kris en Ireen wonen in Ierland

"Leerlingen krijgen hier dagelijks boeken mee"

De dalende Ierse resultaten voor het leesniveau zijn volledig omgedraaid door een waar leesoffensief. Dat zien Kris Claes en Ireen Boydens (foto). Het koppel uit Heist-op-den-Berg runt al tien jaar lang een B&B in Ierland en heeft met Aedan en Tyron – de oudste is

negen, de jongste zeven – twee zonen die er school lopen. Kris was voor hij verhuisde leraar in het lager onderwijs. Hij kan dus vergelijken. "Ze leren de kinderen hier op een totaal andere manier lezen. Zodra de kinderen vlot lezen, promoten ze het heel hard. Iedere

de overheid past hun adviezen ook toe. Wiskunde wordt bijvoorbeeld heel visueel voorgesteld en naast de theorie wordt ook vaak de link naar het dagelijkse leven, naar het praktische gebruik van de leerstof, gemaakt."

Waardering

Leraars in Singapore beschikken volgens de Brusselse expat ook over de juiste mentaliteit en kennis. Hij weet waarom. "Leraar zijn is hier voor niemand een tweede keuze. De beste leerlingen worden bij wijze van spreken leraar. Het

is een beroep dat door iedereen wordt gewaardeerd. Leerlingen zijn hier stil tijdens een uitleg, ouders komen niet klagen. Een leraar van hier zou bij ons niet kunnen aarden, omdat dat hij zich ondergewaardeerd zou voelen."

Is het dan allemaal goed? "Nee, ik vind persoonlijk de druk op de leerlingen torenhoog. Op hun twaalfde krijgen ze al een test die hen indeelt in een onderwijsvorm waar bijna geen ontkomen aan is. Na schooltijd zijn er vaak nog heel wat bijlessen voor de jongeren." (THV)

school heeft een bib. De leerlingen krijgen dagelijks boeken mee om thuis te lezen. Heel be-

langrijks is dat ze hun boek zelf mogen kiezen. Door dat kindgericht werken, maken ze lezen aantrekkelijker. Ze zijn gemotiveerder."

Kris merkt dat de Ierse overheid heel hard inzet op de volledige hervorming van het onderwijs. "Ze durven nieuwe paden in te slaan. De leerkrachten krijgen constant bijscholing. Twee weken geleden kregen onze jongens nog een dag vrij, omdat hun leraars op opleiding moesten." (THV)